

N:o 1-2 2010

Karjalan
kunnailta
kauppakes-
kuksen
kuninkaaksi

s. 4-7

Karjalan Heimio

Karjalaisten valtakunnallinen sanomalehti KARJALA

- Ilmestyy torstaisin
- Kertoo karjalaisista tapahtumista
- Kertoo karjalaisten tunnoista
- Voit osallistua keskusteluun
- Matkakertomukset Karjalaan ym.

Näistä kaikista voit lukea Karjala-lehdestä!

Kestotilaus vain 68,-/vuosi

Määräaikaistilaus 73,-/12 kk

KARJALA-lehti

Soita tilauksesi 05-5414 600 tai sähköpostilla: tilaukset@karjala-lehti.?

Rakennusliike RAKENNUSNELIÖ OY

Helsingintie 9 A 1, 24100 SALO
Puh. 02-7317262, telefax 02-7332626

Juuriltaan karjalainen yritys

Karjalan Heimo

KARJALAN SIVISTYSSEURAN ÄÄNENKANNATTAJA
Runsaasti kuvitettu, kulttuurihistoriaa tallentava ja aikaansa seuraava karjalainen aikakauslehti, 91. vuosikerta. Ilmestyy kuusi kertaa vuodessa kaksoisnumeroina. Noin 200 sivua monipuolista lukemista Karjalan ja karjalaisten historiasta ja nykypäivästä. Ulkoasu: Peter Bange. Painopaikka: AO-Paino, Mikkeli.

Tilaushinnat 2009:

Vuositilaus 35 €

Vuositilaus seuran jäsenille 30 €
(Suomi ja Pohjoismaat)

Maksun voi parhaiten suorittaa Karjalan Sivistysseuran tilille 800015-61719. Seuran osoite: Luotsikatu 9 D 10 00160 Helsinki. Sähköposti: toimisto@karjalansivistysseura.fi

Toimistopäivät ti ja to klo 10-16, puh. 09-171414

TÄSSÄ NUMEROSSA

Kansikuva: Janne, Tatjana ja Olga Afanasjev-Rinne 1920-luvulla. Kuva Rinteen-suvun perhealbumista.

Aineisto Karjalan Heimon seuraavan numeroon 3-4 on lähetettävä päätoimittajalle sunnuntaihin 11. huhtikuuta mennessä.

Aila-Liisa Laurila: **Karjalasta kansallinen vähemmistökieli** s. 164

Aila-Liisa Laurila: **Zinaida Dubinina käänsi Kalevalan** s. 164

Veikko O. Haakana: **Laukku-kauppaa 1900-luvun alussa** s. 166

Unto Martikainen: **Aleksanteri Syväriläinen** s. 170

Jukka Akimov: **Talvisovan jallois** s. 174

Aila-Liisa Laurila: **Tenho Pimiä väitteli Karjala-tutkimuksesta** s. 177

Outi Patronen: **Raja-Karjalainen sukunimistö** s. 179

Aila-Liisa Laurila: **Kuusamon kansanopisto 100 vuotta** s. 182

Aila-Liisa Laurila: **Pentti Keynäs 80-vuotias** s. 189

Kari Kempainen: **Puheenjohtajan palsta** s. 191

KARJALAN HEIMO

N:o 1-2 Helsingissä, helmikuun 10. päivänä 2010

Karjalan Sivistysseura ry:n äänenkannattaja. Perustettu 1906

Toimitus

Päätoimittaja: Aila-Liisa Laurila
Puhelin: 0400 755 907 tai 040 514 3351
Sähköposti: paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Osoite: Lapinkaari 20 B 23, 33180 Tampere
Internet: www.karjalanheimo.fi

Toimitusneuvosto

Senni Timonen, puheenjohtaja
Max Arhippainen, Tapio Hämynen,
Tuula Koski, Pekka Laaksonen,
Aila-Liisa Laurila, sihteeri

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina.

Ilmoitushinnat

Takakansi 442 €, sisäkannet II ja III 406 €, 1/1-s. 390 €, 1/2-s. 265 €, 1/3-s. 212 €, 1/4-s. 167 €, 1/6-s. 125 €, 1/8-s. 104 €, 1/10-s. 92 €, 1/16-s. 80 €

Aineiston toimitusosoite
paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutos

Karjalan Sivistysseura ry
Osoite: Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 09 171 414
Sähköposti: toimisto@karjalansivistysseura.fi
Internet: www.karjalansivistysseura.fi

Tilaushinta: Lehden tilaushinta on 35 € / vuosi.

Yhdistyksen jäsenmaksu on 30 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Sampo Pankki 800015-61719

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Puheenjohtaja: Kari Kemppinen
kari.kemppinen@karjalansivistysseura.fi
Osoite: Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 09 171 414
Telefax: 09 278 4765
Sähköposti: toimisto@karjalansivistysseura.fi

Internet: www.karjalansivistysseura.fi

ILMOITTAMALLA TÄSSÄ LEHDESSÄ TUET KARJALAINUORTEN OPISKELUA.

ISSN 0449-8828

Karjalan kieli astui hyvän askeleen

Karjalan kieli sai viime vuoden lopulla aseman ei-alueellisena vähemmistökielenä Suomessa ja karjalaiset saivat sen mukana tunnustuksen olla oma kansallinen ryhmä Suomessa. Tämä on hyvä askel eteenpäin. Samalla voi joku kysyä, että mitä sitten, mitä seuraavaksi!

Seuraavaksi voi syntyä melkoinen buumi kielen opiskelussa ja käytössä. Kun nyt on tarjolla jo aika paljon kirjallisuutta karjalaksi tuoreesta Kalevalasta alkaen, voi jokainen kiinnostunut harrastaa itseopiskelua melkeinpä mielin määrin.

Suomessa on paljon meitä aikuisia, jotka olemme ainakin kuulleet karjalaa puhuttavan lapsuudessamme. Lisäksi meillä on jo kielipesätoimintaa, joka kylvettää nuorinta polvea karjalaisuuteen. Meillä on myös aivan tavallisia opintopiirejä ja opiskeluryhmiä toiminnassa eri puolilla maata. Kaiken kukkuraksi karjalan kieli on päässyt Joensuun yliopistossa jo hyvään vauhtiin.

Kaikesta tästä hyvästä etenemisestä huolimatta ei ole mitenkään varmaa, että karjalan kieli menestyy ja säilyy sen enempiä Suomessa kuin Venäjän Karjalassakaan. Huolissaan ei kannata olla, se tapahtuu, minkä pitää tapahtua, mutta asiaa voi aina yrittää auttaa. Se on jo nähty tähän mennessä. Sinikkäiden ja taitavien ihmisten työ tuottaa tulosta.

Olen kirjoittanut tästä yhdestä ja samasta aiheesta varmaan suurimman osa pääkirjoituksista tähän lehteen, mutta koen sen joka kerta yhtä tärkeäksi ja hyödylliseksi. Koetan sentään käyttää joka kerta eri sanoja ja kääntää ajatuksia hiukan uuteen asentoon. Sallikaa siis päätoimittajan toistaa itseään!

Haluan kannustaa näillä sanoillani jokaista karjalaista ja karjalaishenkistä tekemään jotakin omassa lähipiirissään.

Kovin pähkinä purtavaksi on nyt se, että karjalassakin on useita murteita, eikä yhteisen kirjakielen syntyminen ole nyt näköpiirissä. Siksi minunkin on paras käyttää näissä teksteissäni suomen kirjakieltä. Myönnän, etten edes oikein osaa kirjoittaa äitini äidinkieltä, mutta enpä siihen ole saanut paremmin opetustakaan.

Vaikka osaisinkin äitini kieltä, en sitä voisi käyttää, koska tämä lehti on tarkoitettu kaikkien karjalaisten luettavaksi, olivatpa hänen juurensa Vienassa tai Aunuksessa tai jossain muualla.

AILA-LIISA LAURILA

Huomaa toimituksen muuttunut osoite:
Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
Lapinkaari 20 B 23, 33180 Tampere

Laukkukauppiaista kaup

Uhtualta Rovaniemelle
siirtyneen Rinteen suvun
tarina tallentui kirjaksi

*Marraskuussa 2008 avatun Rinteenkulman
kauppakeskuksen rakennutti yhtiö, jonka
taustalla ovat veljekset Juhani (vas.), Reino ja
Pekka Rinne.*

pakeskuksen omistajiksi

Värikkäistä ja mielenkiintoisista ihmisistä on mukava kirjoittaa kirja. Näin aloittaa Kalevi Leppänen kirjoittamansa kirjan, joka kertoo Rinteen kauppiassuvusta. Tunnetun pohjoissuomalaisen kauppiassuvun historiasta kertova teos Kairasta kauppakeskukseen ilmestyi viime vuoden lopulla.

Kauppakeskus Rinteenkulma on seitsemäntuhannen neliön kokoinen ostosparatiisi aivan Rovaniemen, Lapin pääkaupungin sydämessä, pääkatu Koskikadun varrella. Kauppakeskuksen rakentaneet veljekset Reino, Juhani ja Pekka Rinne näkivät suuren unelman toteutuvan, kun Pekka Rinteen mukaan ”Suomen paras kauppakeskus” Rinteenkulma avasi ovensa 6. marraskuuta vuonna 2008.

Nuorta polvea edustaa K-supermarket Rinteenkulman kauppias Janne Rinne ja hänen puolisonsa Kristiina Joutsen. Janne on Reino Rinteen 33-vuotias poika.

Paavo Rinne myy kankaita Posion keväturinauksessa 1920-luvulla. Kuvat Rinteiden sukualbumista.

Reino täytti viime vuonna 65 vuotta ja Kalevi Leppänen haastatteli häntä moneen otteeseen kirjaa varten. Reino arvelee hänellä olleen suvun historiasta eniten tietoa ennen kirjan ilmestymistä.

–Tätini Anni Rinne oli aito karjalainen ja hän kertoi minulle paljon asioita. Hän oli perheetön ja olin hänen luonaan usein ottopoikana, Reino kertoo.

Reino on käynyt vuoden 1991 jälkeen useita kertoja Uhtualla, joskin nyt on ehtinyt vierähtää 3–4 vuotta edellisestä käynnistä. Reino matkusti sinne yleensä yhdessä serkkunsa Panu Haapalan kanssa. Vuonna 1997 vain 61-vuotiaana kuollut Haapala oli VR:n pääjohtaja. Hän oli ahkera Uhtuan kävijä. Reinon suurella asuntoautolla oli hyvä liikkua Vian mailla.

–Siinä ehti olla suvulla 70 vuoden tauko. Uhtua oli rajavyöhykettä ja sinne oli paljon vaikeampi päästä kuin vaikkapa Keski-Venäjälle, Reino sanoo.

Rinteenkulma on nykyaikainen kauppakeskus Rovaniemellä.

Ensimmäisten käyntien aikana oli vielä kaksi tätiä elossa Uhtualla ja vieraat pääsivät käymään isoisänsä rakentamassa talossa. Reinon mukaan vienalaistausta on otettu nyt suvun vahvuudeksi.

-Kirjan julkaisemisen jälkeen moni on tullut sanomaan erilaisissa tilaisuuksissa, että hänenkin sukunsa on sieltä.

Kauppiasura merkitsee Reino Rinteelle kovaa työntekoa. Hän laskee pitäneensä käsissään 18 erilaista kauppaa ja 15 myymäläautoa.

-Olen sanonut nuoremmille, että K-kauppiaan pitää nukkua kengät jalassa, että on aina valmis lähtemään. Elämä on työtä, työtä ja työtä, mutta se pitää tehdä harrastukseksi, niin se ei tunnu rasakalta.

-Kauppiaalla vaalipäivä on joka päivä. Pohjamudissa pitää välillä käydä, mutta aina sieltä nouseaan, Rinne sanoo.

Reinolle suurin Leppäsen kirjan tuoma yllätys oli, kuinka pitkään sukua ehti asua Vienan Karjalassa, vaikka se oli lähöisin Oulun kupeesta.

Vaan mistä kaikki alkoi? Kalevi Leppäsen kirjoittaman teoksen mukaan kauan, kauan sitten. Juuret ulottuvat siis Pohjois-Pohjanmaalle ja Vienan Karjalaan ja sieltä takaisin Suomeen. Suku lähti todennäköisesti Vienan Karjalaan hyvien metsästysmaiden ja kalavesien toivossa.

Rinteen suvun perimätiedon mukaan suku tuli Uhtualle Kempeleestä ja Kuusamosta. Muuton myötä nimi muuttui Ohukaisesta Afanasjeviksi eli suomalaisittain Afanasjefiksi.

Nimen venäläistämisen taustalla oli Leppäsen mukaan tarve sopeutua ympäristöön. Samasta syystä nimi varmaan taas myöhemmin muuttui Rinteeksi. Mutta mitä kaikkea ehtikään tapahtua välillä?

Ohukaisia on arkistotietojen mukaan ollut Uhtualla jo 1600-luvulla. Uhtualla vuonna 1889 syntyneen Otto Louhikosken mukaan ensimmäiset Ohukaiset saapuivat Vianaan Oulujoen varrelta. Ohukaisia mainitaan myös 1600-luvun tiedoissa Sotkamosta.

Afanasjevin ruokakunta on kirjattu Vienan Kemijoen varren Usmanassa 1630-luvulla. Todennäköisesti Afanasjeveistä tuli uhtualaisia 1600- ja 1700-lukujen taitteessa.

Vuonna 1876 syntynyt Janne Rinne oli nykyisten rovaniemeläiskauppiaiden isoisä ja isoisoisä. Jannen isä oli 1819 tai

Rinteet hankkivat ensimmäisen henkilöautonsa 1920-luvulla.

1820 syntynyt Pjotor Kononovitš Afanasjev, joka tunnettiin myös nimellä Konolan Petri tai Pekka.

Pekka oli perheensä vanhin lapsi ja ainoa poika. Kolmen sisaren nimet olivat Jevdokija, Pelageja ja Paraskovja. Pekka avioitui itseään huomattavasti nuoreman, vuonna 1846 tai 1847 syntyneen Jelenä Trofimovan eli Jelin kanssa.

Pekan isä Konon Vasiljevits syntyi perheensä nuorimmaisena, seitsemäntenä lapsena vuoden 1780 paikkeilla. Äiti Paraskovja Antonovna syntyi vuonna 1791. Jo Konon Vasiljevits toimi ilmeisesti laukkukauppiaina ja asui Uhtualla. Laukkukauppa pääsi kuitenkin kunnolla vauhtiin vasta Suomen sodan jälkeen 1808-1809. Suvun miehet alkoivat myös perustaa kauppaliikkeitä Suomeen, muiden muassa Keski-Pohjanmaalle.

Janne Rinne eli alkuaan Ivan Petrovitš Afanasjev joutui aloittamaan elämäntaipaleensa niukoissa ja tiukoissa oloissa. Poika oli vain kymmenvuotias, kun hänen isänsä Pjotr Kononovitš Afanasjev kuoli. Ajat olivat huonot ja Janne joutui

välillä kerjuulle. Janne kerjasi Kuittijärven rannoilla ja piti kerjuupussia arvoaan alentavana, vaikka kerjuulla kulminen oli siihen aikaan yleinen tapa.

Hänen vanhin veljensä, vuonna 1871 syntynyt Ignatij oli jo laukkukauppiaina ja Janne pääsi hänen avustuksellaan te-

*livon ja Lyylin lapset
juhlivat vuonna 1963
Marjatan rippijuhlia:
vasemmalta Reino, Ju-
hani, Marjatta, Pekka
ja Sirkka.*

kemään kauppaa.

Vuonna 1899 kesällä 23-vuotias Janne oli jo vakavarainen ja itsenäinen kauppias. Hän päätti avioitua. Morsian Tatjana oli 27-vuotias ja vaurasta karjalaista Andronovin kauppiassukua. Morsiamen vanhemmat olivat Artemej ja Gligerija Andronov. Artemej-isä oli häiden aikaan jo 67-vuotias.

Tatjanan ja Jannen ensimmäinen lapsi Pavel/Paavo syntyi seuraavana vuonna häiden jälkeen, vuonna 1900. Hän pääsi jo nuorena isänsä mukaan kauppatkoille ja oli 10-vuotias, kun perhe perusti ensimmäisen kaupan Suomen puolelle, Kemijärvelle.

Uhtuaa ei kuitenkaan jätetty vielä. Janne rakennutti sinne suomalaismallisen talon vuonna 1903. Se maalattiin punaiseksi ja siinä asuu edelleen Rinteiden sukua. Paavon jälkeen syntyivät Anni ja Mari.

Janne ja Paavo Rinne kulkivat kaupolla Suomessa ja perustivat todennäköisesti kaupan Auttiin vuonna 1920. Välillä miehet kävivät kotiseudullaan Vienan Karjalassa, jota vallankumouksen myrskyt alkoivat koetella. Jannella oli säästösään parisataatuhatta ruplaa, jotka talletettiin kirstun pohjalle kotona Uhtualla. Myöhemmin rahat menettivät inflaation vuoksi kokonaan arvonsa.

Lokakuussa 1921 nousi Vienassa ja Aunuksen pohjoisosissa kapina bolševikkeja vastaan. Paavo Rinteen nimi löytyy Vienan rykmentin 1. kompanian nimiluettelosta vuodelta 1921.

Tilanteiden edettyä Janne ja Paavo Rinne lähtivät pakoon Suomeen, mutta muu perhe jäi Uhtualle. Hekin pakenivat Suomeen ennen kuin raja sulkeutui vuonna 1922. Tatjana Rinne ja Rinteen perheen lapset tulivat viimeisten joukossa.

Anni ja Mari olivat jo lähes täysi-ikäisiä ja Irja ja Iivo teini-ikäisiä. Perheen nuorimmat olivat alle 10-vuotiaat Samuli ja Olga. Iivo Rinne aloitti koulunkäyntinsä Auttin kansakoulussa jo syksyllä 1921 tultuaan isänsä Jannen ja isoveljensä Paavon kanssa Auttiin asumaan muuta perhettä aikaisemmin. Vuonna 1922 Auttinkylän koulussa olivat jo myös sisarukset Irja ja Samuli. Vuonna 1927 kouluun tuli Olga.

Suomessa aika oli hyvää kehityksen kautta siihen asti, kun 1920- ja 1930-lukujen taitteen lama iski. Vuonna 1927 Janne Rinne osti Auttista pakkohuuto-kaupatun tilan. Tilaa viljeltiin ja pidettiin karjaa. Mukavasti omaisuutta kerännyt

Janne Rinne kuoli yllättäen 57-vuotiaana vuonna 1934. Omaisuuden arvoksi merkittiin pesänselvityksessä 327 700 markkaa.

Paavo Rinne oli isänsä kuollessa 33-vuotias ja pojista nuorin, Samuli, oli 18-vuotias. Sisarukset päättivät jatkaa kaupanpitoa. Iivo perusti vuonna 1938 kaupan Perä-Posiolle. Samuli piti kaupaa Luusuan Kulmungissa. Savottakauppoja ja pirttikauppoja oli eri puolilla Lappia. Lisäksi Rinteillä oli kahdeksan liikennöivää linja-autoa. Etenkin Iivosta tuli innokas automies.

Paavo meni naimisiin Helmi Vuopalan kanssa ja heille syntyivät lapset Hellevi, Esko ja Velu. Paavo kuoli 54-vuotiaana vuonna 1955.

Iivo ja Lyyli Rinteen häitä vietettiin kesällä 1942. Perheeseen syntyivät kolme kolme vuotta myöhemmin vuonna 1944. He ovat Reino, Juhani ja Sirkka. Pekka syntyi vuonna 1955. Reino, Juhani ja Pekka ovat nykyisin he, jotka omistavat kauppakeskus Rinteenkulman Rovaniemellä. Lisäksi perheeseen syntyi vuonna 1948 tytär Marjatta. Iivon perhe asui Auttin kaupan yhteydessä.

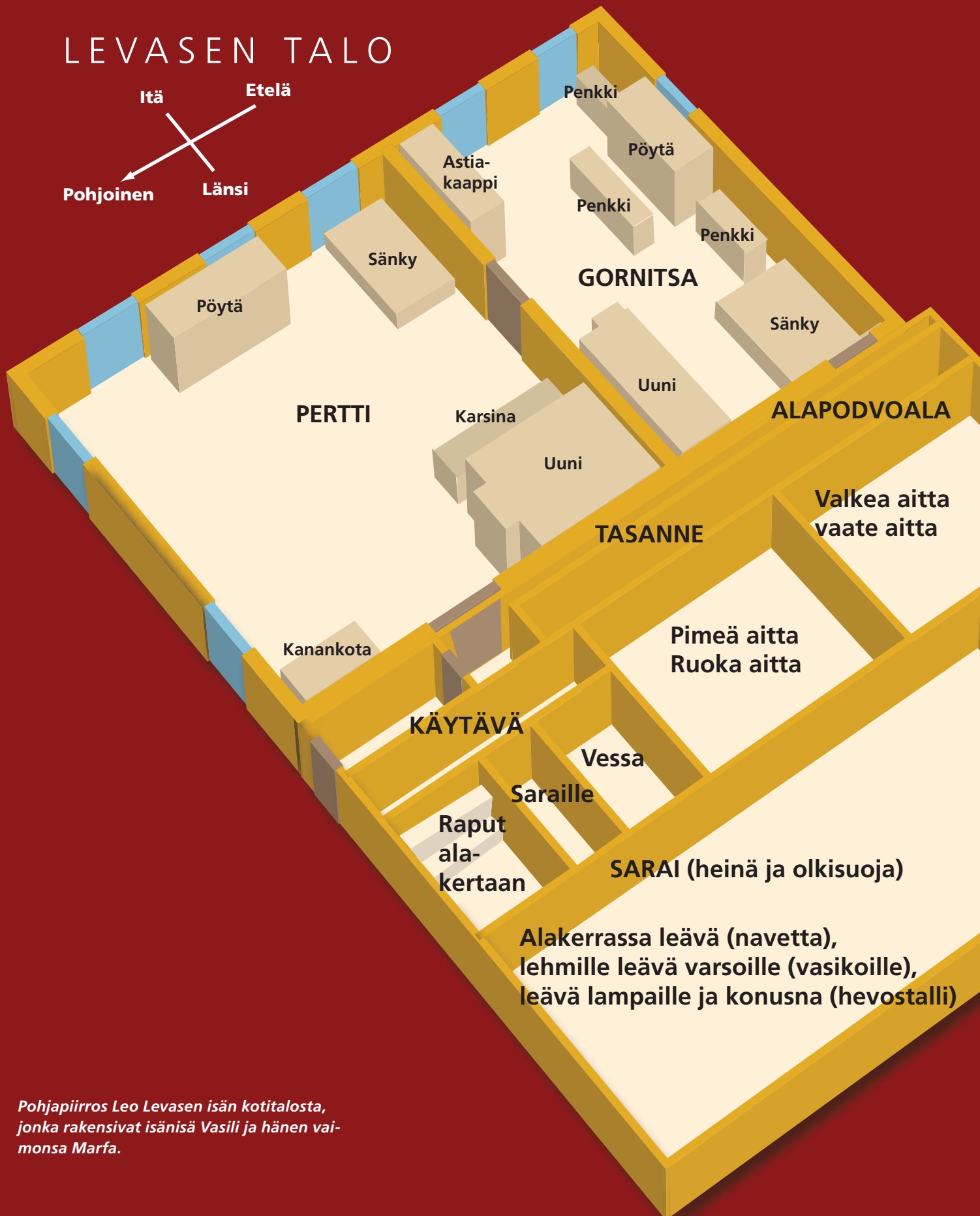
Anni, Irja ja Samuli eivät avioituneet. Samuli Rinne kuoli vuonna 1947, Irja 1960 ja Anni 1977. Mari oli naimisissa Toivo Kaihuan kanssa. Mari kuoli vuonna 1992. Olga oli naimisissa Eino Anttalaisen kanssa ja kuoli 1993.

Reino Rinne avioitui Viola Niemen kanssa ja heidän poikansa, nykyinen K-kauppias Janne Rinne syntyi vuonna 1976. Hänen ja Kristiina Joutsenen lapset ovat 2000-luvulla syntyneet Hugo, Iiro ja Topi.

Reino ja Viola ovat vielä kauppiaina kahdessa K-marketissa. Heidän toinen poikansa on nimeltään Mats, jolla on autoalan yritys. Hänellä ja puolisoillaan Henna-Kaisalla on kaksi 2000-luvulla syntynyttä lasta: Annu ja Iita-Kaisa.

Kauppakeskuspäällikkö Pekka Rinne on kertonut julkisuudessa, että 20 miljoonaa euroa maksaneen Rinteenkulma-kauppakeskuksen kävijätavoite on kolme miljoonaa asiakasta vuodessa. Liikevaihtotavoite on 40 miljoonaa euroa. Ensimmäisenä vuonna ne jopa ylittyivät.

Samoin ylittyivät kauppakeskuksen rakennuskustannukset, mikä paisutti velkoja. Budjetti ylittyi noin neljällä miljoonalla eurolla lähinnä kustannusten nousun ja tiukan aikataulun vuoksi. Nyt pahimman yli on päästy.

Pohjapiirros Leo Levasen isän kotitalosta, jonka rakensivat isänisä Vasili ja hänen vaimonsa Marfa.

Pyhien ihmisten paikka

Levasen-Levosen-Leontjevin suku kalasti Pälläjärvestä nieriää

Mäntyselän pitäjän Pyhäniemen kirkonkylä sijaitsee Itä-Karjalassa Pälläjärven länsirannalla noin sata kilometriä Petroskoista pohjoiseen. Perimätiedon mukaan Pyhäniemi on saanut nimensä siitä, että sen ensimmäiset asukkaat olivat pyhiä ihmisiä.

Maa nousee järven rannasta idästä länteen portaittaisesti siten, että rannalla oli Olokka, siitä noin kilometrin päässä olivat Suvi ja Pappila ja sitten oli Vaara. Kylä oli kaksi kilometriä pitkä asutuksen ollessa järven rannan mukaisesti pohjois-eteläsuunnassa kulkevan tien molemmin puolin. Etelässä oli Suvi, keskeellä oli Pappila ja pohjoisessa oli Hatska.

Pyhäniemessä oli noin 130-140 taloa, joista Suvessa oli noin 50 taloa, Pappilassa oli noin 40 taloa, Vaarassa oli noin 30 taloa, Olokassa oli 8 taloa ja Hatskassa oli 6 taloa. Pyhäniemessä asui noin 150-160 perhettä, sillä useissa tapauksissa sukulaiset jakoivat saman talon. Levaset-Leontjevit asuivat Pyhäniemen keskustassa Suvessa ja siten kylän eteläosassa.

Levaset-Leontjevit ovat keskivarakasta (srednjaki) talonpoikaissukua. Sukunimi oli karjalaisittain Levanen, jota kyläläiset käyttivät, ja venäläisittäin kirjoitettiin Leontjev. Vasili Mihailovitš Levanen-Leontjev syntyi vuonna 1874 (arvio).

Hänen kotitalonsa nimi oli Levanen. Hän oli perheen ainoa lapsi. Kaksi Levasta, serkukset Vasili Mihailovitš ja Pavel (Pauloi) jakoivat Levasen talon siten,

että Vasilille tuli yksi kamari ja Pauloille tuli pirtti ja kamari.

Nuoruudessaan Vasili Mihailovitš oli viisi vuotta Pietarissa nahkakaupassa myymässä, kunnes hänen äitinsä, syntään Pyhäniemen itäpuolella olevasta Riihenselän Kauttavaarasta (Kaudvaara), vanhetessaan pyysi hänet takaisin kotiin.

Vasili Mihailovitš oli tumma, keskikokoinen ja normaalivartaloineen ja hänellä oli lyhyt parta. Hän oli puhelias, tarinankertoja ja harrasti kalastusta pyytäen verkoilla muikkua ja uistimella pällää eli nieriää, jota Pälläjärvestä oli runsaasti ja josta Pälläjärvi oli saanut nimensä.

Vasili Mihailovitš kulki puoliammattimaisesti laukkukauppiaina Pyhäniemestä pohjoiseen. Hänellä oli Itä-Karjalassa paljon ystäviä ja tuttuja, joiden luona hän yöpyi matkoillaan ja iltaisin kertoi ja kuunteli kuulumisia ja tarinoita. Vasili Mihailovitšilla oli tapana merkitä tärkeitä tapahtumia vuosikalenteriinsa. Hänellä oli kyky nähdä hevosesta sen tuleva elinikä.

Vasili Mihailovitš Levasen vaimo Marfa Ivanovna Teppojeva syntyi vuonna 1880 (arvio). Hänen kotitalonsa nimi oli Omosu. Hänellä oli kaksi häntä vanhempaa sisarta, ikäjärjestyksessä Anna Ivanovna, avioiduttuaan Matvejeva, Juho ja Stepan Mihailovitš Matvejevin äiti ja Maria Ivanovna, avioiduttuaan Kärnä.

Marfa Ivanovnan serkku, Feodor Ivanovitš Teppojev, jota kyläläiset sanoivat Lokaksi, asui Levasen naapurissa samoin kuin Anna Ivanovna Matvejeva asui Levasen naapurissa melkein tien

Varsan
talli

Saraipotraat

toisella puolella Pyhäniemessä, ja Maria Ivanovna Kärnä asui noin 150 kilometriä pohjoiseen Pyhäniemestä olevassa Särkijärven Hirviniemessä.

Marfa Ivanovna oli tumma, keskikokoinen ja normaalivartaloineen. Marfa Ivanovnan isällä Ivan Teppojevilla oli tapana talvella hevosella tukinajossa ollessaan aamulla töihin tullessaan laittaa lakkinsa puun oksalle ja illalla töistä lähtiessään ottaa lakkinsa puun oksalta. Ivan Teppojev halvaantui, jolloin hänen puheensa muuttui epäselväksi.

Vasili Mihailovitš tuli kotivävyksi (koti-vävyksi) Marfa Ivanovna Teppojevan kotitaloon Omossuun, koska talossa ei ollut poikia ja vanhemmat sisaret olivat avioiduttuaan muuttaneet miestensä taloon.

Omossu oli palanut kaksi kertaa ennen Vasili Mihailovitšin koti-vävyksi tuloa ja paloi kolmannen kerran Vasili Mihailovitšin tultua koti-vävyksi. Palo sai alkunsa siitä, että syksyllä talossa pidetyn kokouksen jälkeen joku siihen osallistunut heitti lähtiessään tulitikun tai tupakan talon viereen lehmille kuivikkeeksi varattuun havu- ja sammalkasaan. Tämän jälkeen uusi talo rakennettiin uuteen paikkaan 200 metriä kylän keskustaan eli pohjoiseen päin.

Uusi talo oli vuonna 1907 tai 1908 parusta (hirrestä) rakennettu, maalaamaton ja sen pääty oli itään tielle päin ja uksi (ovi) oli etelään päin. Talon länsipäädystä oli tanhut (navetta). Talo oli kooltaan noin 55 neliometriä ja koostui pohjoispuolella olevasta noin 35 neliometrin kokoisesta pertistä (pirtistä) ja eteläpuolella olevasta noin 20 neliometrin kokoisesta gornitsasta (kamarista).

Pertissä oli viisi ikkunaa, joista kolme itään ja kaksi pohjoiseen, ja gornitsassa oli kolme ikkunaa, joista kaksi itään ja yksi etelään. Kaikki ikkunat olivat kuusi-ruutuisia. Pertin nurkassa oli kanankota (kanahäkki). Gornitsan alla oli podvoala (varasto). Tanhuossa (tallissa) oli leävä (navetta) lehmille, toinen leävä vasaolle (vasikoille), kolmas leävä lampahille (lampaille) ja konusna (hevostalli).

Tanhuon yläkerrassa oli sarai (heinä- ja olkisuoja), vaateaittana ikkunallinen aitta, jota sanottiin sen vuoksi valkeaksi aitaksi, ruoka-aittana ikkunaton aitta, jota sanottiin mustaksi aitaksi, ja vessa. Talolla oli kahden talon, Levasen ja Teppojevin viljelysmaat. Lehmiiä oli 5-6, hevosia 1-2, lampaista 6-7, pessi, kahtena vuonna sika, kanoja 3-4, kukko, 2 pestykorvakoira ja kissa.

Vasili Mihailovitš Levanen-Leontjev ja Marfa Ivanovna Levanen-Leontjeva

Pyhäniemen kylän karttapiirros. Pyhäniemen kylä sijaitsee Joensuun ja Ilimant-sin korkeudella Suojärven itänaapurina, noin 80 kilometriä Petroskoista luoteeseen. Mirona (vas.ylh.) on Leo Levasen äidin kotitalo ja Matvejev isän serkun talo.

saiivat kuusi lasta, neljä poikaa ja kaksi tytärtä. Anastasia (Nasti), avioiduttuaan Isakova, syntyi vuonna 1898 tai 1899, Jegor (Josa, Yrjö) syntyi 20.4.1900, Aleksandra (Sura), avioiduttuaan Butorina, syntyi vuonna 1904, Fedor (Fedja, Heikki) syntyi 22.2.1910, Stepan (Stopa, Toivo) syntyi 11.9.1911 ja Ivan (Vanja, Juho) syntyi 16.3.1917. Nasti ja Sura olivat tum-

mia, samankokoisia ja samannäköisiä, keskimittaisia ja normaalivartaloisia.

Marfa Ivanovna ja hänen sisarensa Anna Ivanovna sekä Marfa Ivanovnan tytär Sura sairastuivat lavantautiin vuoden 1919 lopulla. Marfa Ivanovna ja Anna Ivanovna kuolivat tautiin samoihin aikoihin ennen joulua 1919 ja heidät haudattiin Pyhäniemessä.

Sura selvisi taudista, vaikka arveltiin

äidin, Marfan selviytyvän ja tyttären, Suran menehtyvän lavantautiin. Marfa Ivanovnan kuoltua lapsista huolehti Vasili Mihailovitšin äiti, jota lapset kutsuivat babaksi. Baba kuoli vuonna 1924.

Marfa Ivanovnan kuoltua Vasili Mihailovitš otti toisen vaimon, Uloisista kotoisin olevan Vassin, joka menehtyi pudottuaan vintin portailta. Tämän jälkeen Vasili Mihailovitš otti kolmannen vaimon, Kuutamalahdesta kotoisin olevan ja Soutojärvelle avioituneen sotalesken Jelenan. Vasili Mihailovitš ja Jelenan saivat yhden pojan, vuonna 1922 tai 1923 syntyneen Mihailin. Marfan lapset eivät pitäneet Jelenaa hyvänä emintimänä eli äitipuolena.

Vasili Mihailovitš sairastui vatsatautiin kesällä 1930. Aluksi tautia hoidettiin kuumavesipulloilla tuloksetta, mutta tämän jälkeen hänet vietiin sairaalaan Mundjärvenlahteen, jossa hän kuoli leikkaukseen 17.8.1930. Heikki ja Juho menivät hakemaan isänsä ruumista sairaalasta Pyhäniemeen haudattavaksi, mutta koska elokuu oli kuuma ja tie huono, niin he eivät uskaltaneet lähteä kuljettamaan ruumista Pyhäniemeen, vaan tekivät arkun ja hautasivat Vasili Mihailovitšin Mundjärvenlahdessa.

Pyhäniemessä Nasti, Yrjö ja Sura kävivät tsaarinvallan aikaisen kuusivuotisen koulun, joka koostui nelivuotisesta kansakoulusta ja kaksivuotisesta jatkokoulusta. Heikki ja Toivo kävivät neuvostovallan aikaisen nelivuotisen kansakoulun, jossa ei enää ollut jatkokoulua. Juho kävi neuvostovallan aikaisen nelivuotisen kansakoulun ja välillä kotona oltuaan kolmivuotisen talonpoikaiskouluksi kutsutun vajaan kesikoulun.

Aunuksen kansannousussa 1919 englantilainen Murmanskin legioona valtasi Pyhäniemen, jolloin Yrjö ja hänen serkkunsa Ivan Mihailovitš Matvejev ja tämän veli Stepan Mihailovitš Matvejev liittyivät legioonaan. Sen perääntyessä Murmanskiin Segesassa ja tappion hämmöttäessä he pakenivat Suomeen.

Perääntyvässä legioonassa olosuhteet heikkenivät ja ruuaksikin usein löpsäytettiin sieniä. Suomessa Yrjö toimi eri tehtävissä Vibory Woodin laatikkotehtaalla Suojärven Välikylässä, jossa hän asui. Suojärvellä Yrjö ajoi ajokortin. Ajokokeessa oli ratkaisevinta se, pystyikö peruuttamaan kuorma-autolla laudoilla rajattuun tilaan. Vuonna 1928 Yrjö ja Viitanalta kotoisin oleva Anni Judin avioituivat.

Vasili Mihailovitš oli kolme kertaa pidätettynä ja kuulusteltava Porajärvellä

sen vuoksi, että poika oli Suomessa. Viimeisellä kerralla vuonna 1928 hänet vietiin veneellä keskelle järveä ja uhattiin hukuttaa, jollei hän suostu lähtemään vakoilijaksi Suomeen.

Vasili Mihailovitš kieltäytyi ja sanoi, että miksi hän lähtisi Suomeen, sillä Suomessa hänellä on vain yksi poika, mutta täällä Karjalassa hänellä on neljä poikaa. Heikki oli kerran pidätettynä ja kuulusteltavana puoli vuotta Petroskoissa sen vuoksi, että veli oli Suomessa.

Avioituttuaan Pavel Mihailovitš Isakovin kanssa vuonna 1919 Nasti muutti noin 12 kilometriä Pyhäniemestä itään Pälläjärven itäpuolella olevaan Tiutiaan. Vuosina 1920–1925 Pavel Mihailovitš Isakov ja Nasti Isakova asuivat Suomessa, jossa he eivät kuitenkaan viihtyneet ja palasivat takaisin Tiutiaan. Suomessa olon vuoksi Pavel Mihailovitš Isakov tuomittiin vuonna 1932 kahdeksi vuodeksi vankeuteen ja sieltä vapauduttuaan karkotettiin vuonna 1935 vaimonsa Nasti Isakovan kanssa Montsegorskiin.

Vuonna 1928 Sura meni naimisiin Vladimir (Volodja) Vladimirovitš Butorinin kanssa ja muutti lähellä Novosibirskiä olevaan Tserepanovskiin Siperiaan. Siellä Volodja oli sovhoosin johtajan autonkuljettajana. Volodja oli ennen avioituttuaan vuosina 1919–1924 Suomessa taksi-autoilijana. Sura kävi konekirjotuskurssin ja oli töissä toimistossa. Tämä työ ei kuitenkaan miellyttänyt häntä ja sen vuoksi hän ajoi ajokortin ja ryhtyi kuorma-autonkuljettajaksi. Tämän työn, auton ajamisen ja etenkin korjaamisen raskauden vuoksi muutettuaan Tserepanovskista Engelsiin Sura meni sairaanhoitajaopistoon ja sieltä valmistuttuaan sairaanhoitajaksi Engelsin sairaalaan.

Vuonna 1928 Heikki lähti vuodeksi metsä- ja uittotöihin pohjoiseen. Talvela 1929–1930 Heikki ja Toivo olivat isänsä kanssa metsätöissä Pyhäniemessä. Heikin lyötyä kirveellä jalkaansa hänen tilalleen töihin tuli Juho. Vuonna 1930 Heikki lähti Siperiaan Tserepanovskiin sovhoosiin töihin ja ajoi siellä ajokortin.

Samana vuonna Toivo lähti metsä- ja uittotöihin. Ollessaan töissä Kantalahden paloasemalla hän ajoi ajokortin. Kantalahdesta Toivo meni metsätöihin Montsegorskiin. Lopetettuaan koulunsa 1934 Juho lähti töihin Tserepanovskiin sovhoosiin, jossa Heikki, Volodja ja Sura olivat töissä ja josta Heikki tuli hakemaan Juhoa Pyhäniemestä.

Matkalle lähdettyä Heikki esitti, että hän ottaisi passit ja rahat varakaiden varalta. Matkalla Siperiaan Leningradissa Heikki sai malariakohtauksen ja lähti sen vuoksi juomaan teetä. Hän pyysi Juhoa viemään matkalaukut junaan ja sa-

noi tulevansa pian itsekin junaan.

Heikki joutui kuitenkin malariakohtauksen vuoksi sairaalaan Leningradissa ja Juho matkusti yksin matkatavaroiden kanssa Moskovaan, jossa odotti Heikkiä, mutta kun tätä ei kuulunut, ajoi raitiotievaunussa jäniksenä toiselle rautatieasemalle ja sieltä junalla Saratoviin, jossa jälleen odotti Heikkiä.

Sairaalaasta päästyään Heikki matkusti pikajunalla Saratoviin, jossa Heikki ja Juho tapasivat toisensa. Juhon nähtyään Heikki huudahti, että tavarat varastettiin, jolloin Juho sanoi, että tallella ovat. Heikiltä sen sijaan oli sairaskohtauksen yhteydessä varastettu passit ja rahat.

Heikin esityksestä Juho meni torille ja myi kaksi kangasta, joista saaduilla rahoilla he söivät ja sähköittivät Volodjalle Tserepanovskiin, jotta tämä lähettäisi rahaa. Volodjan lähetettyä rahaa Heikki ja Juho matkustivat Tserepanovskiin.

Koska Juhon passi oli varastettu Heikiltä Leningradissa ja koska uuden passin saattoi saada vain Pyhäniemessä, Juho joutui palaamaan Pyhäniemeen kolhoosiin töihin. Passin saatuaan Juho lähti uudelleen Tserepanovskiin. Sieltä Heikki, Juho, Volodja ja Sura muuttivat johtaja Burkovin mukana Harkovin lähellä olevaan Svatovskin sovhoosiin töihin.

Sieltä Volodja ja Sura seurasivat johtaja Burkovin mukana Sadrinskin autokolonnaan töihin ja Heikki ja Juho menivät Pugatsevin lähellä olevaan Tšapajevskin sovhoosiin töihin. Sieltä Heikki lähti Sadrinskiin Valtion turkis-, riista- ja lintu-yhtiön autonkuljettajaksi ja Juho lähti lähellä Pugatsevia olevan Tsurinovskin kyläneuvoston sihteeriksi talvella 1935.

Tsurinovskissa Juho tutustui Nikolai (Golja) Sirotenkoon, joka oli kolhoosin kirjanpitäjä. Sirotenkon lähdettyä opiskelemaan kirjanpitoa Tulan yliopistoon Juho ryhtyi hoitamaan myös kolhoosin kirjanpitäjän tehtäviä. Nikolai Sirotenko järjesti, että Juho pääsi tenttimään kirjanpitoa Tulan yliopiston kirjanpito-osaston professoreille.

Kesällä 1937 Juho meni Sirotenkon mukana lähellä Turkin kaupunkia olevalle Perevesinkan maatalouskoneasemalle apulaiskirjanpitäjäksi Sirotenkon ryhdyttyä siellä pääkirjanpitäjäksi. Keväällä 1939 Juho lähti Turkin kaupunkiin maatalouskoneasemalle, koska Turkki oli radan varrella ja siten sieltä oli helpompi ja nopeampi lähteä pakomatalle Suomeen tiedon tultua Heikin ja Volodjan paosta vankileiriltä.

LEO LEVANEN

Levasen suvun tarina jatkuuseuraavassa numerossa